

CZU: 81`276.6:008`25=03.135.1=111

[https://doi.org/10.59295/sum10\(200\)2024_32](https://doi.org/10.59295/sum10(200)2024_32)

ECHIVALENȚĂ VS. ADAPTARE: DILEMA TRADUCERII CULTUREMULUI „MĂRȚIȘOR” ÎN LIMBA ENGLEZĂ

*Iurie TATARU,**IP Compania „Teleradio – Moldova”*

Mărțișorul, un simbol cultural străvechi al primăverii și reînnoirii, este un obiect decorativ românesc realizat din două fire împletite, unul alb și unul roșu, simbolizând vitalitatea, norocul, puritatea și bucuria. Traducerea acestui termen în limba engleză, deopotrivă și în alte limbi, prezintă dificultăți semnificative, dat fiind că nu există un echivalent direct și că echivalențele propuse, cum ar fi „March thread” sau „March luck charm” în engleză, „Alice Amulette de Mars” sau „Talisman de mars”, nu reușesc să captureze complexitatea și semnificația culturală a mărțișorului. În consecință, traducătorii apelează la explicații suplimentare și descrieri detaliate pentru a transmite semnificația culturală și symbolismul acestuia. În 2017, mărțișorul a fost inclus în Lista elementelor patrimoniului cultural imaterial al umanității UNESCO, sporind vizibilitatea internațională, dar provocările traducerii persistă, subliniind complexitatea și bogăția culturală a tradiției românești. Studiul discută echivalența și adaptarea în traducere, revizuiind literatura de specialitate și propunând adaptarea culturală și explicațiile suplimentare ca soluții pentru redarea fidelă a semnificației mărțișorului. Analiza a 21 de surse ce includ texte traduse în limba engleză relevă diversitatea strategiilor de traducere și evidențiază importanța respectării specificului cultural. Concluziile subliniază necesitatea adaptării traducerii pentru a asigura o comunicare interculturală eficientă și autentică.

Cuvinte-cheie: *Mărțișor, simbol cultural, echivalență, adaptare culturală, strategii de traducere, traducere.*

EQUIVALENCE VS. ADAPTATION: THE DILEMMA OF TRANSLATING THE CULTURE-BOUND WORD „MĂRȚIȘOR” INTO ENGLISH

The mărțișor, an ancient Romanian symbol of spring and renewal, is a decorative object fashioned from two intertwined threads, one white and one red. It symbolizes vitality, luck, purity, and joy. However, translating this term into English and other languages presents considerable difficulty. No direct equivalent exists that fully encapsulates the cultural significance and complexity of the mărțișor. Proposed translations, such as „March thread” or „March luck charm” in English, and „Alice Amulette de Mars” and „Talisman de mars” in French, fail to capture its full meaning. Consequently, translators frequently employ supplementary explanations and detailed descriptions to convey the cultural meaning and symbolism inherent in the mărțișor. In 2017, UNESCO formally recognized the mărțișor by including it in its List of Intangible Cultural Heritage of Humanity. This inclusion increased international awareness; however, the challenges inherent in translation persist, underscoring the complexity and richness of this Romanian tradition. Scholarly examination of the mărțișor explores the concepts of equivalence and adaptation in translation. A review of pertinent literature suggests that cultural adaptation and further explanation are necessary to faithfully convey the meaning of mărțișor. An analysis of twenty-two sources featuring English translations of texts referencing the mărțișor reveals a diversity of translation strategies and emphasizes the importance of respecting cultural nuances. Ultimately, the study concludes that adapting translations is essential for effective and authentic intercultural communication.

Keywords: *Martisor, cultural symbol, equivalence, cultural adaptation, translation strategies, translation.*

Introducere

Mărțișorul, o tradiție străveche și un simbol emblematic al culturii românești și a popoarelor învecinate, pune în fața traducătorilor o provocare semnificativă. Lipsa unui echivalent exact al termenului în limba engleză, și nu numai, ridică dificultăți enorme în transmiterea complexității sale simbolice și a semnificației sale culturale profunde. Simbol al primăverii, al reînnoirii și al speranței, mărțișorul este mai mult decât un simplu obiect decorativ. Confectionat din două fire împletite, unul alb și unul roșu, el poartă o încărcătură simbolică bogată, asociată cu vitalitatea, norocul, puritatea și bucuria [1, p. 83].

Definiția cuvântului *mărțișor* în dicționarul *Dexonline* „*Mic obiect de podoabă legat de un fir împletit, roșu cu alb, care se oferă în dar ca semn al sosirii primăverii, mai ales femeilor și fetelor, la 1 martie*” [2] este bine redactată, oferind o descriere clară și concisă a acestui simbol tradițional românesc. Stilul neutru, registrul general și tonul informativ o fac potrivită pentru a fi utilizată în diverse contexte. Tradiția oferirii mărțișoarelor la 1 Martie are o vechime considerabilă și marchează un moment important în calendarul popular, consolidând legăturile de prietenie, dragoste și respect dintre oameni [3]. Deși 1 Martie nu are o semnificație majoră în țările anglo-saxone, poate fi o zi importantă pentru anumite grupuri de oameni și poate avea diverse conotații culturale, motiv pentru care traducerea corectă a acestui cuvânt este atât de valoroasă.

Traducătorii se confruntă cu o serie de dificultăți în redarea exactă a sensului mărțișorului în alte limbi. Termeni precum „March thread” sau „March luck charm” în limba engleză, nu reușesc să captureze pe deplin complexitatea simbolismului și a tradiției asociate cu acest obiect. Lipsa unui echivalent cultural similar în țările anglo-saxone face ca traducerea să fie și mai dificilă, limitând înțelegerea completă a semnificației sale pentru cei nefamiliarizați cu această tradiție. Pentru a depăși aceste provocări, traducătorii recurg adesea la explicații suplimentare și la descrieri detaliate ale mărțișorului și a tradiției asociate cu el. De asemenea, pot utiliza termeni mai generali, cum ar fi „amulet” sau „symbol”, definind și explicând ulterior specificul cultural al mărțișorului.

Includerea mărțișorului în *Lista elementelor patrimoniului cultural imaterial al umanității UNESCO* în 2017 a contribuit la creșterea vizibilității sale la nivel internațional și a atras o atenție sporită asupra acestei tradiții unice [4]. Cu toate acestea, provocările legate de traducere persistă, subliniind complexitatea și bogăția culturii românești și a popoarelor învecinate. Mărțișorul reprezintă un exemplu semnificativ al diversității culturale și al dificultăților cu care se confruntă traducătorii în transmiterea unor concepte și tradiții specifice. Aprecierea și respectarea diversității culturale sunt esențiale pentru a depăși aceste bariere și a facilita înțelegerea și comunicarea interculturală.

Echivalența ca procedeu de traducere

Conceptul de echivalență este o noțiune centrală și controversată în domeniul traducerii, fiind dezbătută pe larg încă din anii 1960 ai secolului trecut. Cercetătoarea Panou Despoina afirmă că echivalența nu are o definiție unică, dar este în general înțeleasă ca relația dintre textul sursă (TS) și textul țintă (TT) [5, p. 2]. De-a lungul timpului, numeroși teoreticieni au propus diverse definiții și abordări ale echivalenței, oferind o perspectivă complexă asupra acestei noțiuni esențiale.

Vinay Jean-Paul și Darbelnet Jean au introdus conceptul de echivalență lexicală și structurală, distingând între traduceri care păstrează aceleași cuvinte (unități de traducere) și structuri ale TS (traducere literală) și traduceri care adaptează mijloacele lingvistice pentru a transmite același mesaj în contextul TT (traducere oblică). Un exemplu clasic al acestei distincții este reacția la durere „Aïe” vs. „Ouch”, care ilustrează cum adaptarea lingvistică poate păstra funcția comunicativă [6, p. 56].

Potrivit Christinei Schäffner, echivalența nu este o proprietate intrinsecă a textului tradus, ci mai degrabă o normă socială care este construită și negociată de traducători și de cei implicați în procesul de traducere. Această perspectivă pune accent pe rolul contextului social și cultural în determinarea a ceea ce este considerat o traducere „bună” sau „rea” [7, p. 2].

Despoina Panou susține că noțiunea de echivalență este complexă și are multiple fațete, neexistând o definiție sau o abordare singulară acceptată universal. De asemenea, autoarea discută diferitele tipuri de echivalență care pot fi distinse, precum echivalența formală, echivalența dinamică, echivalența semantică și echivalența comunicativă. Autoarea argumentează că noțiunea de echivalență este esențială teoriei traducerii, însă este important să recunoaștem că reprezintă o noțiune relativă și dependentă de context [5, p. 4].

Despoina Panou nu se limitează la o simplă enumerare a diverselor definiții și abordări ale echivalenței în traductologie. Autoarea critică viziunea limitată a echivalenței ca simplă reproducere a sensului, considerând-o o abordare reducționistă care nu ia în considerare complexitatea actului traductiv [5, p. 3]. Lingvista pledează pentru o perspectivă mai largă asupra echivalenței, care să ia în considerare nu doar sensul literal al textului sursă, ci și o serie de alți factori, cum ar fi:

- **Funcția textului:** Ce tip de text este tradus? Este un text informativ, literar, persuasiv? Funcția textului va influența modul în care acesta este tradus și tipul de echivalență care va fi urmărit.

- **Contextul cultural:** Textul sursă este produsul unui anumit context cultural. Traducătorul trebuie să ia în considerare acest context și să îl transmită în limba țintă într-un mod care să fie inteligibil și relevant pentru cititorii țintă.

- **Impactul comunicativ:** Traducerea ar trebui să aibă același impact comunicativ ca și textul sursă. Traducătorul trebuie să se asigure că mesajul textului sursă este transmis în mod clar și corect în limba țintă.

Potrivit lui Roger T. Bell, există două tipuri principale de echivalență: echivalența semantică și echivalența stilistică. Echivalența semantică este cel mai important tip de echivalență și se referă la relația dintre sensurile din TS și TȚ. TȚ trebuie să transmită sensul TS în toate aspectele relevante. Aceasta include sensul literal al cuvintelor, precum și sensul implicit și mesajul general. Echivalența stilistică se referă la relația dintre stilurile TS și TȚ. Pe cât posibil, TȚ ar trebui să aibă același stil ca și TS. Acest lucru include registrul, tonul și nivelul de formalitate. De asemenea, TȚ ar trebui să reflecte același context cultural ca și TS. Realizarea echivalenței este o sarcină complexă care necesită o înțelegere profundă atât a TS, cât și a limbii țintă. Traducătorul trebuie să fie capabil să identifice caracteristicile cheie ale TS și apoi să găsească echivalente adecvate în limba țintă. Acest lucru poate implica utilizarea unor cuvinte, expresii sau structuri gramaticale diferite [8, p. 6].

În definiția propusă de Juliane House, termenul „echivalent” joacă un rol central, conceptul de echivalență fiind considerat criteriul fundamental al calității traducerii. Astfel, un text tradus adecvat (TȚ) trebuie să fie echivalent din punct de vedere semantic și pragmatic cu textul sursă (TS). Ca primă cerință pentru această echivalență, se stabilește că TȚ trebuie să aibă o funcție echivalentă cu cea a TS [9, p. 103].

Funcția textului ca element definitoriu al calității traducerii

Utilizarea conceptului de funcție în acest context presupune existența unor elemente specifice în orice text care, prin intermediul unor instrumente analitice adecvate, pot dezvălui funcția respectivului text. Termenul „funcție” a fost utilizat în diverse moduri, de exemplu, în contextul „funcțiilor limbajului”, fiind elaborate diverse scheme de clasificare. Cu toate acestea, majoritatea acestor scheme pot fi reduse la o distincție fundamentală între funcția cognitiv-referențială (orientată spre conținut) și diverse alte funcții non-cognitive (emotiv-expresivă, funcția de interacțiune sau interpersonală) [9, p. 103].

Cele două categorii funcționale rezultate sunt utile pentru a eticheta cele două componente ale funcției unui text, care sunt mereu coprezente. Juliane House utilizează termenii lui Halliday, M.A.K., „ideatic” și „interpersonal”, pentru a desemna aceste două componente [9, p. 103].

Revizuirea literaturii de specialitate evidențiază complexitatea conceptului de echivalență în traducere, care depășește simpla reproducere a cuvintelor și a structurilor sintactice. Traducătorii trebuie să ia în considerare o gamă largă de factori, de la aspecte lingvistice la contexte culturale, pentru a realiza traduceri de calitate care transmit cu succes mesajul original și au un impact semnificativ asupra publicului țintă.

Adaptarea ca procedeu de traducere

În contexte specifice în care elementele culturale din textul sursă (TS) nu au un echivalent direct în limba țintă (LT), adaptarea, așa cum este definită de Vinay Jean-Paul și Jean Darbelnet în „*Stylistique comparée du français et de l'anglais méthode de traduction*” reprezintă o etapă avansată a procesului de traducere. Aceasta presupune utilizarea unei echivalențe recunoscute între două situații. De exemplu, într-o țară unde smochinul este văzut ca o plantă dăunătoare, parabola smochinului poate fi adaptată prin folosirea unei alte plante [6, p. 89].

Mark Shuttleworth și Moira Cowie în „*Dictionary of Translation Studie*” definesc termenul „adaptare” în contextul studiilor de traduceri. Conform definiției, adaptarea este un tip specific de traducere care utilizează o strategie de traducere. Acest lucru presupune modificări semnificative ale textului sursă pentru a-l face mai potrivit pentru un public țintă specific sau pentru scopul traducerii [10, p. 3]. Adaptarea se aplică în situațiile în care mesajul sursă conține elemente culturale sau contextuale care nu au un corespondent direct în textul țintă. În aceste circumstanțe, traducătorul creează o situație echivalentă sau adecvată în textul țintă,

adaptând conținutul original la realitățile culturale și lingvistice ale audienței țintă. De exemplu, atunci când în textul sursă se menționează gestul unui tată englez care își sărută fiica pe buze, această acțiune poate fi percepută în contextul cultural englez drept un gest obișnuit sau familial. Totuși, această interpretare poate să nu fie relevantă sau să fie interpretată diferit în cultura franceză. Astfel, traducerea literală a expresiei „*he kissed his daughter on the mouth*” (și-a sărutat fiica pe buze) prin „*il embrassa sa fille sur la bouche*” ar putea introduce un element străin sau neadecvat în textul țintă. În loc să recurgă la o supra-traducere care să ducă la pierderea sensului original, traducătorul ar putea opta pentru o adaptare mai subtilă și mai adecvată, precum „*il serra tendrement sa fille dans ses bras*” (și-a îmbrățișat fiica cu tandrețe), care transmite esența gestului și a sentimentelor asociate fără a introduce elemente care ar putea fi considerate inadecvate sau neconforme cu cultura țintă [6, p. 35].

Conform teoriei adaptării prezentate de Linda Hutcheon, adaptarea nu este o simplă reproducere a originalului, ci o reinterpretare creativă cu implicații teoretice semnificative. Linda Hutcheon subliniază că adaptarea nu este o copie fidelă a operei originale, ci o reimaginare a acesteia. Adaptările pot modifica intriga, personajele, cadrul și chiar mesajul originalului.

Linda Hutcheon identifică trei tipuri principale de adaptare [11, p. 16]:

- **Adaptare fidelă:** Această adaptare se străduiește să rămână cât mai fidelă operei originale, păstrând intriga, personajele și mesajul.

- **Adaptare creativă:** Această adaptare își permite mai multe libertăți față de opera originală, aducând schimbări în ceea ce privește intriga, personajele, contextul sau mesajul.

- **Adaptare parodică:** Această adaptare folosește opera originală ca punct de plecare pentru o comedie satirică sau o critică socială.

Linda Hutcheon susține că adaptarea este o formă importantă de artă care poate oferi noi perspective asupra operei originale și poate genera noi discuții și interpretări.

Implicațiile teoretice ale teoriei adaptării lui Linda Hutcheon sunt semnificative:

- Adaptarea pune la îndoială ideea de autoritate și originalitate. Dacă o operă poate fi adaptată și reinterpretată în moduri multiple, atunci cine deține autoritatea asupra interpretării operei?

- Adaptarea evidențiază natura intertextuală a operei literare. O operă literară nu este niciodată complet originală, ci este produsul unui dialog cu alte opere literare și cu cultura mai largă.

- Adaptarea poate fi văzută ca o formă de traducere. Adaptarea traduce o operă dintr-un mediu în altul, cum ar fi de la roman la film sau de la o cultură la alta.

Teoria adaptării lui Linda Hutcheon a avut o influență semnificativă asupra studiilor literare și a studiilor culturale. A contribuit la o mai bună înțelegere a modului în care operele literare sunt reinterpretate și adaptate în timp și spațiu. Prin urmare, procedeul de adaptare necesită o înțelegere profundă a contextului cultural și lingvistic atât al textului sursă, cât și al textului țintă. Este esențial ca traducătorul să fie conștient de sensibilitățile culturale și să adapteze în mod corespunzător conținutul original pentru a asigura o comunicare eficientă și autentică în cadrul audienței țintă. Refuzul de a realiza astfel de adaptări poate duce la pierderea fidelității textului original și la eșecul în transmiterea corectă a mesajului în textul țintă. Astfel, traducerea nu reprezintă doar un transfer lingvistic de la un text sursă (TS) la un text țintă (TT), ci și un proces profund de comunicare interculturală. Acest proces servește drept mediere între două culturi distincte, facilitând nu doar înțelegerea reciprocă, ci și transmiterea elementelor culturale specifice fiecărei părți implicate. Prin traducere, se deschide o fereastră către cultura Celuilalt, permițând o imersiune în tradițiile, valorile și mentalitățile acestuia [12, p. 75]. Traducerea poate deschide un nou canal de comunicare între culturi; totodată, aceasta poate întări status quo-ul și poate limita introducerea de idei noi, de forme literare inovatoare, precum și a oricăror elemente ce contravin percepțiilor deja consacrate ale publicului țintă [13, p. 6].

Metodologia cercetării

Problema centrală a acestui studiu constă în determinarea impactului traducerii *Mărțișorului* în limba engleză asupra echilibrului dintre echivalență și adaptare. *Mărțișorul* reprezintă un exemplu semnificativ al diversității culturale și al dificultăților cu care se confruntă traducătorii în transmiterea unor concepte și

tradiții specifice. Aprecierea și respectarea diversității culturale sunt esențiale pentru a depăși aceste bariere și a facilita înțelegerea și comunicarea interculturală.

Acest articol explorează dilema echilibrului dintre echivalență și adaptare în traducerea *Mărțișorului* în limba engleză. Prin analiza diferitelor strategii de traducere și a impactului lor asupra percepției publicului țintă, s-a identificat importanța respectării specificului cultural și a transmiterii fidele a sensului și funcției tradiției.

Pentru realizarea acestui studiu, au fost consultate 21 surse care conțin texte traduse în limba engleză ce includ termenul *Mărțișor*. Sursele selectate provin din diverse domenii, cum ar fi site-uri web guvernamentale locale (Republica Moldova), bloguri, precum și alte publicații online.

Scopul principal al cercetării a fost determinarea termenilor și explicațiilor utilizate de către traducători pentru a transmite cât mai fidel posibil conceptul socio-cultural și emblematic al *Mărțișorului* în limba engleză și identificarea cazurilor de traducere folosind procedeul de traducere bazat pe echivalență sau adaptare a textului sursă în procesul de traducere. Analiza textelor extrase din aceste surse a fost realizată prin următoarele metode:

- **Analiza definiției cuvântului „mărțișor”:** S-au analizat definițiile propuse de dexonline [2] cu privire la acest termen. Acest exercițiu a avut ca scop determinarea terminologiei folosite în limba română pentru a face o comparație cu termenii folosiți în limba engleză.

- **Identificarea termenilor:** S-au identificat toți termenii utilizați pentru a traduce „*Mărțișor*” în limba engleză din totalul de surse analizate.

- **Analiza termenilor folosiți:** S-au analizat textele traduse și termenul folosit care exprimă „*Mărțișorul*” în limba engleză.

- **Analiza explicațiilor:** S-au analizat explicațiile oferite de traducători pentru a înțelege modul în care aceștia transmit sensul și funcția *Mărțișorului* publicului țintă din limba engleză și termenul cheie folosit.

- **Categorizarea procedeele de traducere:** S-au categorizat procedeele de traducere utilizate de traducători, cum ar fi echivalența și adaptarea.

- **Sintetizarea rezultatelor analizate:** Rezultatele analizei au fost grupate într-un tabel cuprinzând diverse elemente de analiză.

Definiția termenului „mărțișor” și implicațiile sale pentru traducere

Conform dicționarului explicativ dexonline [2], termenul „mărțișor” prezintă o polisemie, desemnând atât luna a treia a anului, o plantă specifică, cât și un mic obiect de podoabă, sinonime: *marț*, *mărțișuș*, *mărțăruș*. În contextul actualei analize, elementul central al definiției îl constituie ideea unui obiect ornamental de dimensiuni reduse legat de un fir împletit, roșu cu alb, care se oferă în dar ca semn al sosirii primăverii, mai ales femeilor și fetelor, la 1 martie. Cuvintele cheie care reies din această definiție sunt: *obiect*, *fir împletit*, *semn*, *primăvară*, *1 martie*. Această precizare devine esențială în contextul traducerii, oferind traducătorului un reper important în determinarea nivelului de echivalență necesar pentru a obține o versiune țintă cu o funcție similară cu cea a originalului.

Analiza lexicală a termenului „mărțișor” a luat în considerare cuvintele cheie enumerate mai sus.

Rezultatele analizei sunt prezentate în *Tabelul 1* care urmează:

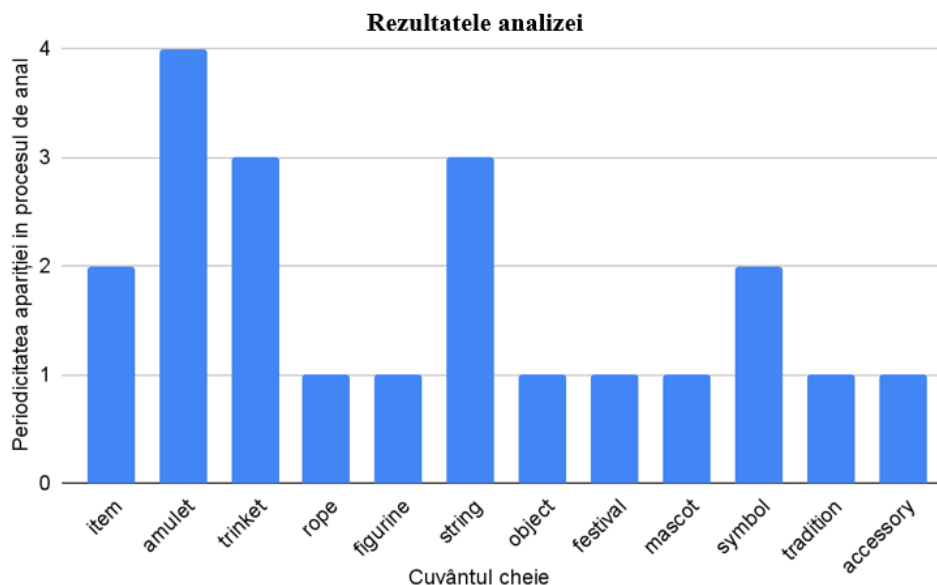
Sur-sa	Adresa	Termen în limba engleza	Traducerea	Strategie de traducere
14	https://www.romania-insider.com/getting-ready-to-celebrate-the-beginning-of-spring-with-the-martisor-tradition-in-romania	traders of trinkets	comercianți de bi-belouri, brelocuri	adaptare
15	https://www.bta.bg/en/news/627898-bucharest-holds-romania-s-biggest-martisor-market-attracting-200-sellers-and-15	traditional white-and-red amulets	amulete tradiționale albe și roșii	adaptare
16	https://nationaltoday.com/international-martisor/	a red and white little mascot with a hanging tassel	o mascotă mică, roșie și albă, cu un ciucure atârnat	adaptare

17	https://estonia.mfa.gov.md/en/content/it%E2%80%99s-spring-it%E2%80%99s-martisor	symbols of spring	simboluri ale primăverii	adaptare
18	https://www.romania-insider.com/martisoare-handmade-designer-bucharest-feb-2022	a red and white thread with a trinket, which is untied when the first blossom tree, swallow, or stork is seen	un fir roșu și alb cu un obiect decorativ, care se dezleagă la vederea primului pom înflorit, a primei rândunici sau a primei berze	echivalență
19	https://pittnews.com/article/155908/arts-and-entertainment/march-is-for-martisor/	a red and white string tassel	un ciucure cu fir roșu și alb	adaptare
20	https://www.moldova.org/en/the-martisor-holiday-in-moldova-started-33541-eng/	twisted black and white wool rope	fir de lână neagră și albă răsucită	echivalență
21	https://www.globaltimes.cn/page/202202/1253313.shtml	small handmade figurines	figurine mici realizate manual	adaptare
22	https://www.argophilia.com/news/martisor-2/28452/	red and white string	fir alb-roșu	echivalență
23	https://lithuania.mfa.gov.md/en/content/m%C4%83r%C8%9Bi%C8%99or-celebration-vilnius	a symbol that over the centuries transmits the beautiful message of hope and revival, while also representing an essential element in promoting our national cultural heritage, both locally and internationally.	un simbol care, de-a lungul secolelor, transmite un frumos mesaj de speranță și renaștere, reprezentând în același timp un element esențial în promovarea patrimoniului nostru cultural național, atât la nivel local, cât și internațional.	adaptare
24	https://www.ipn.md/index.php/en/nbm-puts-coin-martisor-symbol-of-spring-into-circulation-7967_1103038.html	this unique symbol	acest simbol unic	adaptare
25	https://www.moldpres.md/en/news/2024/02/26/24001388	Martisor		fără explicație
26	https://business-review.eu/news/romanian-spend-ron-180-on-average-on-gifts-for-march-1-8-says-study-131504	(small accessory, usually handmade worn to mark the beginning of spring)	(accesoriu mic, de obicei realizat manual, purtat pentru a marca începutul primăverii)	adaptare
27	https://www.romania-insider.com/martisor-intangible-cultural-heritage	tradition of Martisor	tradiția Mărțișorului	adaptare
28	https://jordantimes.com/news/local/romani-ans-jordan-celebrate-martisor	an amulet offered to loved ones	o amuletă oferită celor dragi	adaptare
29	https://jordantimes.com/news/local/romani-ans-jordan-continue-honour-tradition-martisor%E2%80%99	decorated string in white and red/an amulet	fir decorat în alb și roșu/o amuletă	echivalență

30	https://jordantimes.com/news/local/romani-ans-jordan-keep-tradition-martisor-alive	an amulet offered to loved ones (also called a Martisor) that symbolises purity, innocence and love towards women, as well as the optimism of springtime	o amuleță oferită celor dragi (numită și mărtisor) care simbolizează puritatea, inocența și dragostea față de femeii, precum și optimismul primăverii	adaptare
31	https://www.romania-insider.com/spring-tradition-in-romania-martisor	trinket in approximate English) is a small symbolic item	poate fi bibeloul în engleză, este un mic articol simbolic	adaptare
32	https://www.romania-insider.com/martisor-romania-national-holiday	small symbolic items tied with a red and white entwined cord	mici obiecte simbolice legate cu un cordon roșu și alb împletit.	echivalență
33	https://www.novinite.com/articles/224488/Which+Countries+Celebrate+Barta+Marta%3F#google_vignette	amulets in white and red	amulete în alb și roșu	adaptare
34	https://www.ramstein.af.mil/News/Article-Display/Article/3326858/usafe-band-celebrates-martisor-festival-in-moldova/	festival		fără explicație
Total echivalențe		5		
Total adaptări		14		
Fără explicație		2		

Dacă termenului folosit în limba engleză se identifică cu unul din cuvintele cheie specifice conceptului de *mărtisor* în limba română strategia folosită de către traducător a fost considerată ca una bazată pe echivalență. În restul cazurilor, strategia de traducere a fost adaptarea.

Adaptarea s-a dovedit a fi cel mai frecvent procedeu de traducere utilizat în acest studiu, fiind prezentă în peste 70% din cazurile analizate. Acest lucru se datorează faptului că nu există un termen echivalent în limba engleză care să captureze pe deplin semnificația culturală și simbolică a mărtisorului. Rezultatele analizei sunt prezentate în *Diagrama 1*.

Rezultatele analizei

Pe axa orizontală sunt cuvintele cheie identificate din explicațiile aduse de autorii traducerilor în limba engleză. Axa verticală reprezintă periodicitatea apariției cuvântului cheie de pe axa orizontală în textele traduse analizate. Conform datelor prezentate în diagramă, se remarcă o diversitate semnificativă în ceea ce privește termenii englezi utilizați pentru a traduce cuvântul românesc *mărțișor*. Dintre aceștia, *amulet*, *trinket* și *string* se evidențiază ca fiind cei mai frecvent utilizați, cu o apariție de 4, respectiv 3 ori. Termenii *item* și *symbol* (română: „obiect” și „simbol”) completează topul cu o frecvență similară a câte 2 apariții. Restul termenilor identificați prezintă o frecvență uniformă de o singură apariție, subliniind diversitatea interpretărilor posibile pentru *mărțișor* în limba engleză. Această diversitate demonstrează complexitatea procesului de traducere și evidențiază dificultățile cu care se confruntă traducătorii în identificarea termenului echivalent optim din limba țintă (TT).

Concluzionând, putem afirma că analiza termenilor englezi echivalenți cuvântului *mărțișor* relevă o varietate semnificativă de opțiuni disponibile traducătorilor. Această diversitate reflectă complexitatea culturală a obiectului tradus și pune în evidență provocările inerente procesului de traducere interlingvistică. Alegerea termenului optim depinde de contextul specific al traducerii și de intenția traducătorului de a transmite nuanțele semnificative ale cuvântului *mărțișor*.

Pentru a asigura o traducere precisă și nuanțată a cuvântului *mărțișor* în limba engleză se recomandă:

1. Luarea în considerare a contextului: Traducătorul trebuie să ia în considerare contextul specific al traducerii pentru a selecta termenul englezesc cel mai potrivit care transmite sensul dorit.

2. Utilizarea dicționarelor specializate: Dicționarele bilingve specializate în traducerea termenilor culturali pot oferi o gamă mai largă de opțiuni și informații contextuale relevante.

3. Consultarea specialiștilor: În cazuri complexe, consultarea specialiștilor în limba engleză sau a vorbitorilor nativi poate fi benefică pentru a obține o traducere mai precisă și mai nuanțată.

Este important de reținut că nu există un singur termen englezesc care să captureze perfect toate semnificațiile și nuanțele cuvântului *mărțișor*. Traducătorul trebuie să fie conștient de această limitare și să se străduiască să transmită sensul dorit prin intermediul unei traduceri adecvate contextului și intenției sale.

Studiul a demonstrat că adaptarea este strategia de traducere dominantă utilizată pentru a reda cuvântul „*mărțișor*” în limba engleză. Acest lucru se datorează lipsei unui echivalent conceptual direct în limba țintă. Traducătorii trebuie să fie conștienți de complexitatea traducerii interculturale și să utilizeze o varietate de strategii pentru a transmite sensul dorit cu acuratețe.

În procesul de analiză s-a identificat un sigur caz când traducătorul nu a folosit o explicație a cuvântului *mărțișor* [25], iar în alt caz [34], *mărțișorul* a fost asociat cu cuvântul „*festival*” într-un context cultural unde era vorba de Festivalul de muzică *Mărțișor*.

Concluzie

Prezentul studiu a demonstrat complexitatea procesului de traducere a termenului *mărțișor* în limba engleză, evidențiind dificultățile inerente în redarea fidelă a semnificației culturale și simbolice a acestuia. Analiza a relevat că procedeele de traducere utilizate, adaptarea culturală și explicația suplimentară s-au dovedit a fi cele mai frecvente metode. Aceste strategii au fost necesare datorită absenței unui echivalent conceptual direct în limba engleză, fapt ce subliniază bogăția culturală a tradiției românești.

Adăugarea *mărțișorului* în *Lista patrimoniului cultural imaterial al umanității UNESCO* în 2017 a sporit vizibilitatea internațională a acestui simbol, însă provocările traducerii persistă. Adaptarea culturală, utilizată în peste 70% din cazurile analizate, a fost metoda predominantă, reflectând necesitatea de a păstra integritatea culturală a cuvântului *mărțișor* în traducere. Echivalența culturală, deși mai puțin frecventă, a fost folosită în cazurile în care contextul specific a permis o apropiere mai mare de original.

Pentru a asigura o comunicare interculturală eficientă și autentică, traducătorii trebuie să fie conștienți de complexitatea traducerii termenului *mărțișor* și să utilizeze strategii variate, ajustate contextului și publicului țintă. Recomandările principale includ utilizarea explicațiilor suplimentare, respectarea specificului cultural și consultarea surselor.

Concluzionând, acest studiu contribuie la înțelegerea dilemei echilibrului dintre echivalență și adaptare în traducerea conceptelor culturale complexe, subliniind importanța unei abordări nuanțate și informate în procesul de traducere.

Referințe:

1. PLETOSU, Victor. *Tradiția milenară a mărtisorului – simbolul regenerării noastre spirituale*. In: *Limbă, Literatură, Folclor*, nr. 1, 2022, p.83-90. ISSN 2587-3881. <https://doi.org/10.52505/llf.2022.1.08> https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/83-90_22.pdf [Accesat: 22.05.2024]
2. *Dexonline: Dicționare ale limbii române*. ©2004-2024. <https://dexonline.ro> [Accesat: 18.05.2024]
3. Consimțământ privind înscrierea *Practicilor culturale asociate zilei de 1 Martie*. 2016. <https://ich.unesco.org/doc/src/33953.pdf> [Accesat: 22.05.2024]
4. UNESCO: *Intangible Cultural Heritage*. ©UNESCO, <https://ich.unesco.org/en/decisions/12.COM/11.B.7> [Accesat: 02.06.2024]
5. PANOU, Despoina. *Equivalence in Translation Theories: A Critical Evaluation*. In: *Theory & Practice in Language Studies*, ACADEMY PUBLISHER, 2013, p.1-6. ISSN 1799-2591
6. VINAY, Jean-Paul, DARBELNET, Jean. *Stylistique comparée du français et de l'anglais: Méthode de traduction*. Paris: Didier, 1958, 331 p. ISBN: 0245577025.
7. SCHÄFFNER, Christina. *The Concept of Norms in Translation Studies*. *Current Issues In Language and Society*, no. 5(1–2), 1998, p. 1-9, <https://doi.org/10.1080/13520529809615500> [Accesat: 02.06.2024]
8. BELL, Roger T. *Translation and translating: Theory and practice*. UK: Longman Group, Limited, 1991, 298 p. ISBN 0-582-01648-7.
9. HOUSE, Juliane. *A Model for Assessing Translation Quality*. *Meta* 22.2. 1977, p. 103-109. <https://doi.org/10.7202/003140ar> [Accesat: 02.06.2024]
10. SHUTTLEWORTH, Mark, COWIE, Moira. *Dictionary of translation studies*. Routledge, 2014. ISBN 13: 978-1900650-03-8. http://traduttologiageneralenz.pbworks.com/w/file/138771690/Shuttleworth-Dictionary_of_Translation_Studies.pdf [Accesat: 02.06.2024]
11. HUTCHEON, Linda. *A theory of adaptation*. Routledge, 2006, 232 p. ISBN 978-0-415-96795-3.
12. GRĂDINARU, Angela. *Umorul în comedii franceze: a traduce fără a trăda emoția*. In: *Studia Universitatis Moldaviae, Științe Umanistice*, nr. 10(150), 2021, p.75–86. ISSN 1811-2668. ISSN online 2345-1009. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/146187 <https://zenodo.org/record/5802916#.YdLIAMIBzDc>
13. BIELSA, Esperança, BASSNETT, Susan. *Translation in global news*. Routledge, 2008, 262 p. ISBN 0-203-89001-9.

Corpus de exemple

14. *Getting ready to celebrate the beginning of spring with the Martisor tradition in Romania*. Romania Insider, ©2024 [citat 02 June 2024]. <https://www.romania-insider.com/getting-ready-to-celebrate-the-beginning-of-spring-with-the-martisor-tradition-in-romania>
15. *Bucharest Holds Romania's Biggest Martisor Market, Attracting 200 Sellers and 15,000+ Visitors*, ©2022 [citat 02 June 2024]. <https://www.bta.bg/en/news/627898-bucharest-holds-romania-s-biggest-martisor-market-attracting-200-sellers-and-15>
16. *International Martisor – March 1*, 2025, by National Today ©2017–2024 [citat 02 June 2024]. <https://nationaltoday.com/international-martisor/>
17. *It's Spring! It's Martisor!*, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova ©2024 [citat 03 June 2024]. <https://estonia.mfa.gov.md/en/content/it%E2%80%99s-spring-it%E2%80%99s-martisor>
18. *Made in Romania: Mărțișoare to support a favorite designer, cause or charity* ©2024 [citat 03 June 2024]. <https://www.romania-insider.com/martisoare-handmade-designer-bucharest-feb-2022>
19. *March is for Martisor*, FLEX Pro WordPress Theme by SNO, ©2024 [citat 03 June 2024]. <https://pittnews.com/article/155908/arts-and-entertainment/march-is-for-martisor/>
20. *Martisor – a beautiful tradition in Moldova and Romania*, ©Moldova.org [citat 01 June 2024]. <https://www.moldova.org/en/the-martisor-holiday-in-moldova-started-33541-eng/>
21. *Martisor Fair held in Bucharest, Romania*, *Global Times* ©2020 [citat 01 June 2024]. <https://www.globaltimes.cn/page/202202/1253313.shtml>

22. *Mărțișor Brings Hope and Good Luck in Romania*, ARGOPHILIA TRAVEL NEWS ©2024 [citat 02 June 2024]. <https://www.argophilia.com/news/martisor-2/28452/>
23. *Mărțișor celebration în Vilnius*, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova, ©2024 [citat 02 June 2024]. <https://lituania.mfa.gov.md/en/content/m%C4%83r%C8%9Bi%C8%99or-celebration-vilnius>
24. *NBM puts coin „Martisor – symbol of spring” into circulation*, IPN ©2024 [citat 02 June 2024]. https://www.ipn.md/index.php/en/nbm-puts-coin-martisor-symbol-of-spring-into-circulation-7967_1103038.html
25. *Over 60 concerts to take place in Chisinau, all over Moldova within Martisor Music Festival*, „I.P. MOLDPRES A.I.S.” ©2000-2024 [citat 03 June 2024]. <https://www.moldpres.md/en/news/2024/02/26/24001388>
26. *Romanian spend RON 180 on average on gifts for March 1-8, says study*, Business Review, [citat 01 June 2024]. <https://business-review.eu/news/romanian-spend-ron-180-on-average-on-gifts-for-march-1-8-says-study-131504>
27. *Romanian spring tradition included on UNESCO Intangible Cultural Heritage list*, Romania Insider ©2024 [citat 01 June 2024]. <https://www.romania-insider.com/martisor-intangible-cultural-heritage>
28. *Romanians in Jordan celebrate Martisor*, ©2023 - The Jordan News, [citat 01 June 2024]. <https://jordantimes.com/news/local/romanians-jordan-celebrate-martisor>
29. *Romanians in Jordan continue to honour tradition of Martisor*, ©2023 - The Jordan News, [citat 03 June 2024]. <https://jordantimes.com/news/local/romanians-jordan-continue-honour-tradition-martisor%E2%80%99>
30. *Romanians in Jordan keep the tradition of Martisor alive*, ©2023 - The Jordan News, [citat 02 June 2024]. <https://jordantimes.com/news/local/romanians-jordan-keep-tradition-martisor-alive>
31. *Spring tradition in Romania: Martisor, the changing of seasons symbol*, ©2024 - Romania Insider, [citat 03 June 2024]. <https://www.romania-insider.com/spring-tradition-in-romania-martisor>
32. *Romanian MP proposes new national holiday dedicated to martisor spring tradition*, ©2024 - Romania Insider, [citat 01 June 2024]. <https://www.romania-insider.com/martisor-romania-national-holiday>
33. *Which Countries Celebrate Barta Marta?* Novinite JSC., ©2001-2024, [citat 01 June 2024]. https://www.novinite.com/articles/224488/Which+Countries+Celebrate+Barta+Marta%3F#google_vignette
34. *USAFE band celebrates Martisor Festival in Moldova*, Official United States Air Force Website, [citat 02 June 2024]. <https://www.ramstein.af.mil/News/Article-Display/Article/3326858/usafe-band-celebrates-martisor-festival-in-moldova/>

N.B.: Articolul a fost prezentat în cadrul conferinței cu participare internațională „Traduceri (traducători) fără frontiere”, desfășurată la 27 septembrie 2024, Facultatea de Litere, Universitatea de Stat din Moldova.

Date despre autor:

Iurie TATARU, traducător/editor în cadrul IP Compania „Teleradio – Moldova”.

E-mail: iurietataru@gmail.com

ORCID: 0009-0004-1949-7456

Prezentat la 01.10.2024